

ELS CASOS DE
NILS HAZARD

Marie-Aude Murail

Caçadors d'enigmes

CARTA D'EN NILS HAZARD
A LA CATHERINE ROQUE

París, 12 de desembre de 1990

Estimada Catherine, si llegiu aquestes línies és perquè em dec haver mort i el notari us deu haver tramès aquest sobre marró. Res no sembla indicar que hagi de desaparèixer prematurament. Als trenta-quatre anys, la meua salut és excel·lent, i el lloc que ocupo de professor d'història a la Sorbona no està catalogat com un ofici de risc. Però aquell qui sap està sempre en perill. Sóc l'única persona que coneix el nom d'un home que va matar dues vegades i el doble crim pel qual no va ser castigat.

Els records més preciosos que tenim, Catherine, els dels primers anys, els que ens podrien dir qui som i qui serem, se'ns esborren de la memòria com la gravació d'una banda magnètica. Així, un criminal de tres anys no es recordaria de res a l'edat adulta i podria ser considerat innocent, fins i tot per ell mateix. Aquest no va ser el meu cas. La

banda magnètica estava mal esborrada. De la meva infantesa més tendra m'ha quedat un malson, un malson que, fins als tretze anys, em deia obstinadament: «N'ets culpable».

Un nen està sol enmig del jardí. És molt menuda, aquesta criatura, massa menuda per deixar-la sense vigilància. Entre l'avinguda d'arbres, a l'extrem del jardí, hi ha un cotxe vermell aparcat. Un cotxe esportiu de color vermell sang. El capó està obert. De la banda on hi ha el nen es veuen les dues cames i els dos peus d'un home el tors del qual és ingerit per la boca oberta del cotxe. Aleshores, sento el cruixit d'uns passos sobre la grava tan clarament com si fossin un efecte sonor. El nen es gira.

—Adéu —diu la dona—, no tornarem tard...

—Afanya't, Menthe —diu l'home—, només són romanços.

Si l'home hagués dit «Està una mica trist» o fins i tot «Té el geni curt», el nen hauria parlat? Perquè té una cosa a dir, una cosa important. Sent dos cops de porta. El cotxe vermell s'allunya i al nen li fa l'efecte que s'ha quedat sense sang al cor. «No ploris —diu una veu en off—, tornaran demà.»

—Avi!

Això cridava en sortir d'aquest malson. Una dona gran entrava a la meva habitació i encenia brutalment el llum del sostre.

–Calla! Saps que el teu avi té el cor delicat. Mira que donar-li aquests sobresalts en plena nit...

Jo m'eixugava les mans molles al llençol i tractava d'explicar-me.

–He de dir una cosa. Si no la dic...

–Si no dius què?

Un instant abans sabia el que havia de dir. Però quan algú em preguntava, les paraules se'm feien pols sobre la llengua.

–He de dir-li a l'home...

–Quin home?

N'havia vist la cara, el nas, la boca, els ulls. Ell havia dit: «Afanya't, Menthe...». L'havia mirat de fit a fit, l'havia RECONEGUT! Ara no podia fins i tot dir si era jove o vell. Pensava tenir-lo encara present al pensament i poder-lo descriure:

–Un home... gran.

O bé només li semblava gran al nen? Sacsejava el cap.

–No, res.

A mesura que m'he fet gran he perdut el costum de cridar després d'aquest malson. Ofegava el crit mossegant el coixí. Als tretze anys vaig tenir la idea d'adormir-me amb un llapis i un paper ben a prop per escriure de seguida les coses que recordava. En comptes de témer el retorn d'aquest malson,

a l'últim el desitjava. En dos mesos més o menys, el vaig reconstituir, tal com acabo de fer-ho. Però per més que em sotmetia a totes les tortures mentals, no podia omplir-ne els buits. Ara bé, estava segur que un segon abans de despertar, SABIA.

Si hagués viscut en una llar ordinària, potser aquest malson s'hauria evaporat amb els anys o haurien cridat un metge. Però la meva única companyia era un vell i la seva dona, el meu avi i la seva segona esposa –la primera, la Lucile Hazard, havia mort arran de la deportació. La segona dona, la Marthe, parlava de l'avi com d'un moribund. Tanmateix, caminava a bon pas, tot i que amb l'ajuda d'un bastó amb el qual colpejava enèrgicament el terra, poc, poc. Tenia rínxols de cabells grisencs que li queien sobre el bescoll i duia sempre un vestit de vellut negre amb una armilla. Tot plegat li donava l'aire d'un *artista* una mica atrotinat.

L'avi em deia Nils. Suposo que devia ser el meu nom. Nils Hazard, orfe de mare i de pare desconegut. M'ho havien dit sòbriament.

–De ton pare no se sap res. Ta mare va morir quan vas néixer.

Qualsevol nen hauria preguntat: on?, com?, per què? Jo no vaig preguntar res. Hi havia alguna incomoditat en la veu de l'avi quan es dirigia a mi. No

era del tot dolent. Consentia fàcilment els meus desitjos. Així, quan li vaig parlar d'aprendre música...

–Molt bé –em va dir–, el piano.

–Preferiria un instrument de corda –vaig respondre, content de veure'l tan ben disposat–, per exemple, el vio...

–Ni pensar-ho! –va cridar.

–El teu cor! –va exclamar la Marthe amb un to exagerat de terror.

L'avi es va asseure molt disgustat:

–Mai –va repetir–, el vio... els instruments de corda són insuportables a les mans dels principiants.

Vaig acceptar, doncs, fer classes de piano, dient-me que sempre tindria temps d'aprendre a tocar el violí. Si la meva història hagués anat d'una altra manera, segurament hauria esdevingut un pianista excel·lent. Els meus progressos van ser increïbles, segons el meu professor, que va voler felicitar el meu avi:

–Ho deu dur a la sang –va exposar amablement.

–Segur que no –va respondre l'avi, com si l'hagués ofès.

La Marthe no apreciava gaire el meu talent i deia que les meves escales li martellejaven el cap.

—Està entretingut amb això —deia l'avi—. Mentre fa això no fa beneiteries.

Eren les paraules d'un vell imbècil. Per què hauria d'entendre una altra cosa. L'odi dels éssers al meu voltant em penetrava a les venes com si me l'estiguessin transfonent. Culpable, estava convençut que ho era. Però de què?

Vivíem al barri de Le Marais, al carrer de Beautreillis. El nostre habitatge irregular estava compost de dos apartaments estrets units per una escala de caragol. L'avi i la seva dona vivien al cinquè pis, i jo, al sisè. Cosa que s'adeia bé amb la meva situació: era una mena de llogater a la meva pròpia família. A sota de casa nostra s'allotjava una parella d'artesans, els Farjol. Ella cosia roba de bateig; ell tallava capes. No em ve la cara de la dona, tot i que pujava cada dia a xerrar amb la Marthe. Però sé que l'home es deia André, André Farjol. La memòria té una mecànica capriciosa, Catherine, té les seves pròpies lleis. Si l'home s'hagués dit Michel, no se m'hauria quedat el nom.

Damunt nostre no hi vivia ningú i, tanmateix, l'escala pujava uns esglaons i després, bruscament, girava. Aviat vaig satisfer la meva curiositat: al re-

plà de dalt hi havia una porta tancada amb un cadenat.

—Les golfes —em va dir l’avi, amb aquest to definitiu que adoptava per fer-me callar.

Moltes històries que es conten als nens no s’haurien produït si no hi hagués hagut una porta tancada. Aquesta porta feia treballar la meva imaginació.

Quan tenia tretze anys, una nit que tractava, a la llum d’una llanterna, de reproduir el malson que acabava de tenir, vaig creure sentir un soroll que venia del pis de dalt. Se’m va fer difícil localitzar-lo perquè el soroll es desplaçava.

Pensava en un joc de quan tenia sis o set anys. El pis del nostre apartament tenia una forta inclinació i si jo posava una bola d’acer en un extrem de la meva habitació, rodava fins a l’altre extrem. Rrrr. El que sentia era el soroll de la bola. Em vaig incorporar del tot al meu llit. El soroll va parar. Em vaig tornar a estirar. Rrrr. La bola va rodar. A pesar del terror que m’inspirava la paraula *golfes* i la vista del cadenat enorme, aquella nit vaig prendre una decisió. Travessaria la porta. Alguna cosa em cridava a l’interior, o més aviat algú, perquè la bola no podia rodar sola. Des d’aleshores vaig escoltar amb molta atenció tots els sorolls de les golfes. No sabeu, si no ho heu escoltat mai, tots els sorolls i

bufits que amaga la nit, més poblada que el dia per a qui no dorm. La meva habitació s'omplia de formes, em tocaven éssers que al matí no eren sinó cortines, vestits o piles de llibres. Però no vaig tornar a sentir rodar la bola d'acer.

L'avi portava una clau al voltant del coll. L'havia vista alguna vegada escapant-se de la samarreta interior quan acabava d'endreçar-se i encara no s'havia posat la camisa. Estava lligada a una cordeta. Unes tisores l'haurien tallada. I, de tisores, jo en tenia al meu antic estoig d'escolar.

Així, em vaig trobar una nit al peu del llit on dormien la Marthe i el seu home. Els llums del carrer travessaven les persianes i veia aquests dos vells estirats l'un al costat de l'altre, immòbils com dues estàtues. Són morts, pensava estúpidament. Un sospir es va escapar dels llavis de l'avi. Ni morts ni vius, vaig pensar, però debatent-se en un somni. L'avi somia que un assassí se li acosta al capçal, brandant unes tisores abominables. Amb els ulls busca la gola de la seva víctima i... vaig abaixar dolçament la mà. La vida de l'avi era allà, penjant d'un fil; la meva era tancada amb pany i clau. Vaig tornar a acostar les tisores. La Marthe es va despertar i va fer un crit de pardal. L'avi va fer una mirada de por. Els dos feien llàstima.

–Monstre! –va cridar la Marthe–. Monstre!

Per descomptat, no hauria d'haver agafat les tisores punxegudes de la caixa de costura. Però no havia trobat les meves tisores de puntes rodones. Vaig voler dir a l'avi que només volia la clau i, tot buscant les paraules, li mirava el coll i la sang que li bategava a la vena jugular.

–Monstre –somicava la Marthe.

Hauria d'haver dit alguna cosa, ho hauria d'haver dit, però les paraules perdien tota la consistència en la meua llengua. Em vaig retrobar a la meua habitació sense haver pogut parlar. Com el nen del malson, Catherine, i culpable com ell.

No hi va haver cap explicació entre nosaltres. Tenien por de mi, i jo tenia por de la seva por. La Marthe va fer desaparèixer els ganivets que tallaven i, la nit següent, va tancar la seva habitació amb pany i clau. Em vaig sentir millor d'haver estat rebutjat d'aquesta manera. La nit esdevenia vertaderament el meu reialme.

Aquella nit vaig posar una cadira sobre la meua taula i m'hi vaig enfil·lar, a tocar del sostre. Es va escantellar un tros de guix i gratant, gratant, vaig descobrir el tauló d'un pis. Si hi havia algú a l'altra banda, no sentia els meus esbufecs? L'endemà, em vaig comprar una navalla suïssa.

Cada dia, a partir d'aquell moment i amb l'ajuda de la navalla, treia una mica de guix al meu sostre i el recollia de seguida en una caixa de cartó abans de tirar-lo a la brossa. Ningú no s'aventurava pel meu territori. Podia prosseguir en pau els meus treballs. Perquè experimentava, en efecte, una pau que creixia com més descobria el paviment del pis de dalt. Les meves mans sagnaven, el guix em picava a la gola, els ulls em cremaven. Si patia, al capdavant sabia per què. Vaig ser recompensat per la meva perseverança al cap d'uns quinze dies: vaig veure com es perfilava al pis la forma d'una trapa. Aquesta trapa cediria més fàcilment als meus esforços que la porta amb el cademat.

El més dur va ser aconseguir el primer mig centímetre d'interstici, ja que la trapa no s'havia fet servir en molt de temps. Quan ho vaig aconseguir, hi vaig posar el meu regle de ferro per mantenir l'obertura. El parquet es va esquerdar per totes les juntes. Una última empenta amb l'esquena, un últim impuls... i la trapa es va aixecar. La meva sorpresa va ser tan gran que la vaig deixar caure estúpida, i gairebé em mata.

Crec que aquella nit vaig sentir el mateix que l'arqueòleg Regolini al lllindar de la cambra mortuòria de la princesa Larthia, quan el present obs-

cur i velat es va trobar amb el passat i va veure la llum. Febrilment vaig preparar la meva expedició. Tenia una motxilla que feia servir per a les excursions d'escolta. Vaig preparar provisions, panses i xocolata, una cantimplora plena, un jersei, algunes eines, un quadern de notes, una brúixola, un estoig de primers auxilis i la meva llanterna. Em vaig preocupar de posar-me un bon calçat i roba còmoda però calorosa. Només m'inquietava una cosa: eren habitades les golfes?

Per segona vegada, vaig apartar la trapa. Tot seguit, després de fer una ullada a la meva habitació, que no estava segur de tornar a veure, em vaig agafar a la vora del pis per pujar a pols un colze, l'altre colze, un genoll, l'altre. I ja hi era.

Va ser la primera cosa que vaig veure i el meu primer impuls va ser el d'anar a abraçar-lo. Era un violoncel recolzat a la paret amb el seu arquet. La llum de la lluna el banyava completament. Vaig tenir el sentiment d'abraçar un parent pròxim. En alçar el cap vaig veure un retrat fotogràfic a la paret, un home jove dins d'una aurèola de llum artificial. En un primer moment em va resultar antipàtic amb el seu somriure amarg i la seva mirada anormalment intensa. Vaig encendre la llanterna. Un cavall de fusta es va destacar de l'ombra, un

animal lleig amb els ulls pintats, amb l'expressió molt humana. Vaig fer un pas i vaig estar a punt de caure. Rrrr. Acabava de trepitjar la bola d'acer. Tac. Va colpejar lluny del territori que explorava, més enllà, darrere del cavall de fusta. Vaig treure la meva llibreta de notes i vaig escriure les primeres impressions.

«Les golfes no semblen habitades, però no he fet encara la volta a l'armari. Hi ha per aquest costat una zona d'ombra considerable. Acabo d'establir el meu campament sobre una caixa, a un metre aproximadament del cavall de fusta.»

Les tenalles que m'havia endut em van servir per desclavar la caixa. Contenia discos i un fonògraf. Vaig examinar la caixa d'un d'aquests vells 33 revolucions. Suites de J. S. Bach. Al violoncel: Maxence Hazard. Vaig alçar els ulls cap a la fotografia.

–Llavors, ets tu –vaig murmurar, com si me l'acabessin de presentar.

Els seus ulls no lluien més que feia una estona?, el seu somriure no era més càustic? Vaig pensar que era millor no mirar-lo gaire temps.

D'altra banda, altres racons m'esperaven.

–L'armari –vaig dir a mitja veu.

Per arribar-hi vaig haver de passar damunt de barres de cortines i rotllos de linòleum. La motxilla

em pesava a l'esquena. Em vaig asseure un instant per beure una mica. Només duia una cantimplora. L'hauria d'economitzar? Havia llegit llibres on un explorador s'havia de plantejar aquesta qüestió crucial.

–Tancat amb pany i clau –vaig constatar quan vaig ser a tocar de l'armari.

I cap indici d'una clau. Vaig escriure:

«Renuncio de moment a explorar l'armari. Els voltants estan deshabitats. Nota: una cadira de nen, un cotxet gris, un cartó gran amb ba...».

Vaig deixar la llibreta, vaig obrir el cartó i vaig continuar:

«...barret que conté un vel de núvia i un ram de flors blanques».

Quan les vaig tocar, les flors es van convertir en pols i el cor se'm va omplir de melangia. Vaig sentir que aquella nit no aniria gaire més lluny.

«Torno a la base, a la una de la matinada.»

Però què feia tot sol aquest nen en una hora com aquesta?

Mira amb atenció. Observa un home que no se sap observat. En Maxence s'acosta pel camí del jardí.